

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

До захисту допускається
Завідувач кафедри, проф.

_____ В.М.Боронос
« ____ » _____ 20__ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

НА ТЕМУ:

«ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ І ПРОБЛЕМИ ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ»

Освітній рівень “Бакалавр”

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Керівник роботи:

_____ (підпис)

І.Й.Плікус
(ініціали, прізвище)

Студент:

_____ (підпис)

І.І.Суржикова
(ініціали, прізвище)

Група:

Ф – 61/1

Суми
2020

РЕФЕРАТ

Дипломна робота 41 стор., 12 рис., 6 табл., 42 джерел, 1 додатків на 1 стор.

Мета дослідження – узагальнення теоретичних аспектів податкової системи України та її реформування, визначення її проблем, а також пошук шляхів вдосконалення цього процесу.

Об’єкт дослідження – податкова система України.

Предмет дослідження – суспільні та фінансові відносини, які виникають у процесі реформування податкової системи України.

Методи дослідження – теоретичного узагальнення, класифікації, аналізу та синтезу, формалізації, індукції та дедукції, системний, абстрагування та інші.

Структура роботи. Основна частина дипломної роботи складається з трьох розділів. Перший розділ є суто теоретичним, у ньому розкрито основні поняття податкової системи, розглянуто етапи її формування в Україні. Другий розділ є аналітично-дослідницьким, у ньому проведено аналіз наявної податкової системи України. Третій розділ є рекомендаційний, у ньому містяться конкретні пропозиції щодо поліпшення податкової системи України.

ПОДАТКОВА СИСТЕМА, ОПОДАТКУВАННЯ, РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ, ПОДАТКИ, ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ, ДЕРЖАВНІ ДОХОДИ, ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	7
1.1 Сутнісна характеристика податкової системи.....	7
1.2. Етапи формування податкової системи України.....	10
2 ОЦІНКА СТАНУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	14
2.1 Динаміка та структура податкових надходжень до Зведеного бюджету України.....	14
2.2 Аналіз податкового навантаження в Україні.....	18
3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІСНУЮЧОЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	25
3.1 Оцінка впливу системи оподаткування на економіку України.....	25
3.2 Проблеми існуючої податкової системи України та шляхи їх вирішення.....	30
ВИСНОВКИ.....	35
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	37
ДОДАТОК А Розрахунок впливу податкових надходжень на обсяг Зведеного бюджету України.....	41

ВСТУП

Податкова система є основою економіки будь-якої держави. Завдяки їй функціонує вся економіка, вона забезпечує надходження до державного бюджету, перерозподіл доходів. Від ефективності її побудови залежить рівень економічного розвитку держави, інвестиційна привабливість, прогрес підприємництва. Важливо, щоб податкова система була ефективною та забезпечувала як надходження податкових платежів до бюджетів усіх рівнів, так і стимулювала підприємництво. Високорозвинуті країни світу вирізняє з-поміж інших ефективна податкова система.

Що стосується України, то наша держава лише перебуває на етапі її реформування та становлення. Основною проблемою є те, що це відбувається уже протягом тривалого часу, а точніше з моменту проголошення незалежності України. За цей період часу наші політики так і не змогли створити дієву податкову систему. З приходом до влади нового «молодого» уряду в громадськості з'явилася надія на її докорінне реформування та становлення справедливої податкової системи. Досвід передових країн світу свідчить, що перетворити існуючу податкову систему в більш ефективну можливо лише на основі глибоких та докорінних перетворень, що передбачає її реформування.

Дослідженням податкової системи України та її реформуванням займалася велика когорта вчених, зокрема: М.Ю. Абрамчук [21], С.М. Аксюков [3], В.Л. Андрущенко [4], А.В. Безкрєвна [6], Є.М. Богатирьова [7], О.Я. Бойко [8], О.В. Гушан [10], М.В. Диха [12], А.Ю. Лаврешов [16] О.А. Магопець [17], С.В. Майстро [18] та інші, а також зарубіжні науковці [28-36, 41,42]. Попри великий доробок вчених з даного питання тема для дослідження не втрачає своєї актуальності. Особливого значення дослідження її набуває у період активних євроінтеграційних процесах.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних аспектів податкової системи України та її реформування, визначення її проблем, а також пошук шляхів вдосконалення цього процесу.

Основними завданнями дослідження є:

- дослідити сутнісну характеристику податкової системи;
- розглянути етапи формування податкової системи України;
- здійснити аналіз динаміки та структури податкових надходжень до Зведеного бюджету України;
- провести аналіз податкового навантаження в Україні;
- оцінити вплив системи оподаткування на економіку України;
- визначити проблеми існуючої податкової системи України та запропонувати шляхи їх вирішення.

Об'єктом дослідження є податкова система України.

Предметом дослідження є суспільні та фінансові відносини, які виникають у процесі реформування податкової системи України.

Інформаційною базою для дослідження слугує нормативно-правова база України, праці вітчизняних та зарубіжних фахівців, які займалися дослідження податкової системи, матеріали конференцій та мережі Інтернет.

Методологічну базу дослідження складають такі методи: теоретичного узагальнення, класифікації, аналізу та синтезу, формалізації, індукції та дедукції, системний, абстрагування та інші.

Структура роботи. Основна частина дипломної роботи складається з трьох розділів. Перший розділ є суто теоретичним, у ньому розкрито основні поняття податкової системи, розглянуто етапи її формування в Україні. Другий розділ є аналітично-дослідницьким, у ньому проведено аналіз наявної податкової системи України. Третій розділ є рекомендаційний, у ньому містяться конкретні пропозиції щодо поліпшення податкової системи України.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

1.1 Сутнісна характеристика податкової системи

Важливим важелем перерозподілу доходів на наповнювачем Державного бюджету виступає податкова система. У значній мірі саме від ефективності побудови податкової системи залежить економічне процвітання цілої держави. У даному випадку вона виступає тим дієвим інструментом щодо акумулювання коштів у бюджеті, активізації підприємницької діяльності та сприяє реалізації державою своїх соціальних завдань та функцій. Створення та функціонування дієвої податкової системи є фундаментом щодо економічного благополуччя суспільства та держави [17].

Податкова система має важливе економічне та стратегічне значення для забезпечення стабільного розвитку держави. Оскільки вона виступає в ролі головного генератора наповнення Державного бюджету, забезпечує виконання державою покладених на неї соціальних функцій та завдань. Розвиток держави не можливий без налагодженої податкової системи.

Саме поняття «податкова система» походить від грецької мови та в перекладі означає «ціле, яке складається із частин». З цього можемо припустити, що податкова система включає в себе низку елементів, які й формують її та перебувають в тісному взаємозв'язку між собою. Зокрема, до таких елементів можуть відноситися податки, механізми їх нарахування, терміни сплати, особливості оподаткування тощо [10].

Для розуміння сутності податкової системи доцільно у табл. 1.1 систематизувати основні наукові підходи щодо її визначення. Адже, як показав проведений аналіз в науковій думці відсутня єдність думок науковців щодо розуміння сутності поняття «податкова система». Кожен дослідник, що досліджував це питання намагається дати власну інтерпретацію поняття «податкова система».

Таблиця 1.1 – Основні наукові підходи щодо визначення поняття «податкова система»

Автор	Податкова система – це ...	Джерело
Податковий кодекс	«... сукупність загальнодержавних та місцевих податків і зборів»	[1]
В.Л. Андрущенко	«... складна система фінансових відносин між державою та платниками податків у процесі перерозподілу створеного продукту»	[4]
А.В. Безкревна	«... сукупність встановлених у країні податків, які взаємопов'язані, органічно доповнюють один одного і не суперечать системі в цілому та іншим її елементам»	[6]
М.В. Диха, Ю.В. Гончаров	«... сукупність законодавчо закріплених у державі податків і податкових платежів, що також включає механізми їх нарахування, сплати податків та організацію контролю та відповідальності за порушення податкового законодавства»	[12]
А.Ю. Лаврешов	«... сукупність установлених у країні податків і обов'язкових платежів податкового характеру та механізму їх справляння»	[16]
О.А. Магопець	«... перелік податків, зборів, які є основою для акумулювання доходів держави завдяки податковим надходженням, а також процесуальні відносини щодо встановлення, зміни, скасування податків, зборів, забезпечення їх сплати тощо»	[17]

Систематизація наукової літератури показала, що трактування поняття «податкова система» наведено як в наукових публікаціях, так і в законодавчих актах. Саме цим і пояснюється багатогранність підходів щодо його визначення. Загалом, більшість науковців сходяться на тому, що під податковою системою слід розглядати всю сукупність податків, місцевих зборів, які діють у певній країні. Водночас окремі науковці також до визначення податкової системи включають й такі складові її як: механізми нарахування податків, контроль за дотриманням законодавства тощо.

При цьому, в кожній країні сформувалася власна індивідуальна податкова система. Об'єднує лише те, що в усіх державах чим більш ефективна податкова система, тим більш прогресивною є економіка цих країн. Це підтверджує виняткове значення податкової системи для економіки держави.

Що стосується України, то в умовах сьогодення, які характеризують дестабілізацією економічних та політичних процесів, досить важливо забезпечити високу ефективність податкової системи. Адже, у таких умовах лише в ній вбачаються головні резерви щодо довгострокового економічного розвитку.

Значення податкової системи проявляється через її основні функції, а саме: фіскальну, стимулюючу, соціальну та регулюючу. Їх детальну характеристику наведемо на рис. 1.1.

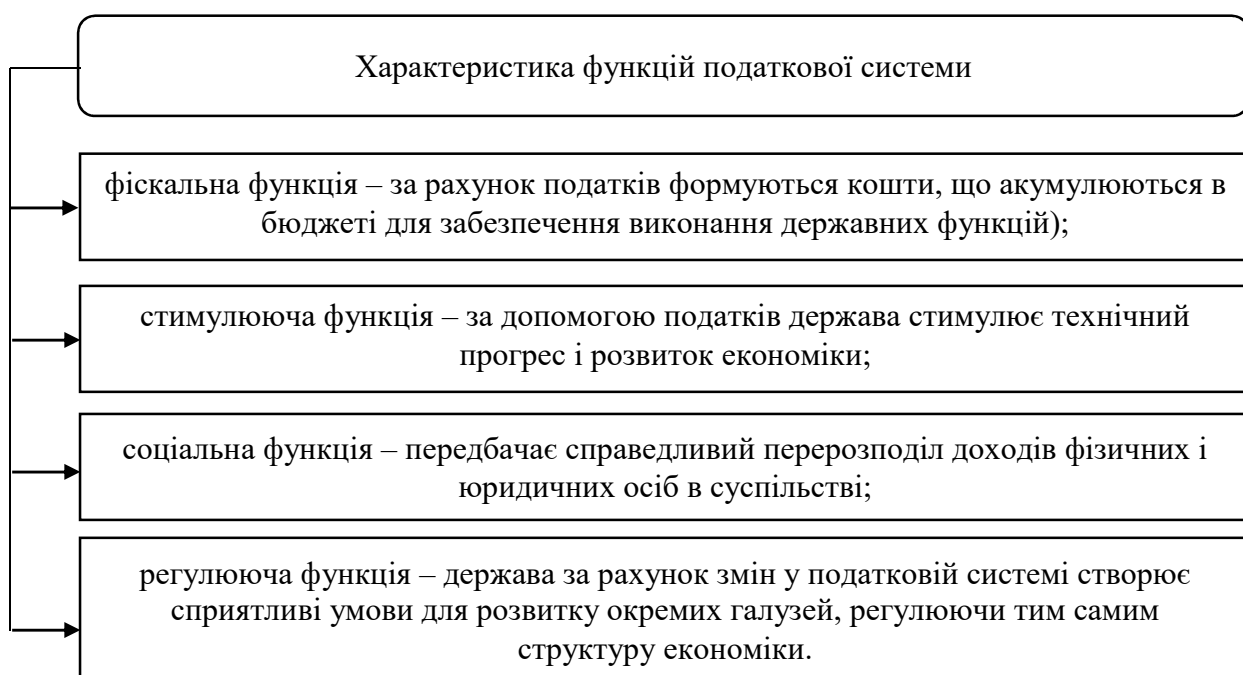

Рисунок 1.1 – Характеристика функцій податкової системи [складено на основі 3-4]

З визначених функцій податкової системи можемо зробити висновок, що вона виконує ряд важливих завдань для забезпечення економічного благополуччя в країні. Податкова система одночасно виступає як регуляторний, стимулюючий та фіскальний інструмент. В економічній політиці держави саме на податкову систему покладено усі головні завдання. Від ефективності побудови якої повністю залежить успіх виконання державою основних соціальних функцій.

Отже, податкова система є невід’ємним елементом економіки будь-якої країни. У загальному під податковою системою слід розуміти сукупність усіх податків та зборів, які діють та законодавчо закріплені на певній території. Вона виступає в якості основного інструменту щодо наповнення бюджету держави, забезпечення виконання державою своїх соціальних функцій, а також перерозподілу доходів. Усі високого розвинені в економічному плані держави домоглися свого розвитку завдяки ефективно сформованій податковій системі.

У зв’язку з обраним курсом України щодо входження в європейський простір та нагальним завданням до економічного зростання уряду нашої країни варто докласти усі можливі зусилля щодо удосконалення податкової системи. В наступному підрозділі роботи доцільно розглянути етапи формування податкової системи України.

1.2. Етапи формування податкової системи України

Податкова система є основою економічного розвитку будь-якої країни. Відтак формування та становлення її в Україні розпочалося ще з часу проголошення незалежності нашої держави. З того часу майже щороку відбувалися зміни в податковій системі України, здійснювалося її реформування з метою забезпечення її стійкого розвитку та удосконалення у відповідності до передових практик іноземних держав.

Загалом становлення вітчизняної податкової системи складає уже майже 30 років і не до кінця не завершена й по нинішній час. Парадоксально складається, що кожен уряд, який призначається президентом, декларує реформування існуючої податкової системи. Водночас її досконалості не було досягнуто за весь період її становлення. Й сьогодні податкова система України перебуває на стадії подальшого її формування. Метою цих процесів є створення належних умов для ведення підприємництва з одночасним повним задоволенням потреб держави, для виконання її основних завдань [7].

У процесі формування податкової системи прийнято умовно виділяти декілька етапів. При цьому одностайної думки серед науковців в даному питанні не було досягнуто. Одні вчені виділяють 3 етапи, другі – 5 етапів, треті – 6 етапів, а четверті взагалі 8 етапів. Ми притримуємося думки, що формування податкової системи України відбувалося у 5 етапів, кожен з яких характеризується певними результатами. На рис. 1.2 наведемо хронологічні рамки етапів формування податкової системи України.

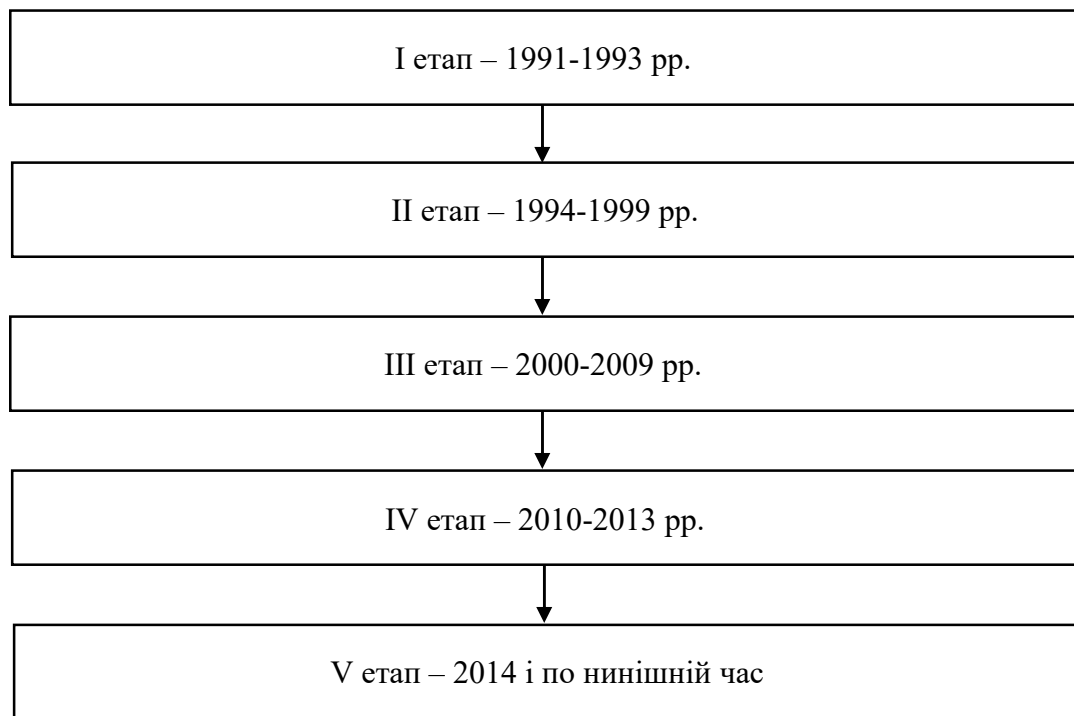

Рисунок 1.2 – Етапи формування податкової системи України [складено на основі 7-8, 10, 25]

Згідно вищенаведеного рисунку формування податкової системи України відбувалося у 5 взаємопов'язаних етапів. Разом з тим, на сьогодні ми знаходимося на порозі 6 етапу формування податкової системи України, що повинно ознаменуватися радикальним її реформування. Водночас про цей етап ще рано говорити, так як дієвих кроків від української влади, крім обіцянок, не було зроблено. Тому при виділенні шостого етапу можна констатувати лише з отримання перших результатів.

Кожен з етапів формування податкової системи України має свої характерні особливості та певні здобутки. Розглянемо їх більш детально.

На першому етапі відбулося формування власної системи оподаткування з часу проголошення незалежності України. На цьому етапі було визначено конкретний перелік податків та зборів, які вводилися з набуттям державності. Зокрема, першими податками на території України були: податок на прибуток, акцизний збір, податок на експорт та імпорт, податок на доходи, податок з обороту, плата за природні ресурси, плата за землю тощо. Більшість з них у видозміненому вигляді збереглися й по сьогоднішній час [27].

Перший етап був одним з найскладніших, оскільки Україна потребувала значних фінансових надходжень до бюджету країни. Тому прийнято було рішення щодо посилення податкового тиску через високі ставки оподаткування, зокрема податку на прибуток та податку на доходи.

Другий етап характеризується удосконаленням української податкової системи сформованої на попередньому етапі. В основу цього лягло прийняття Закону України «Про систему оподаткування». Цей етап був направлений на пом'якшення податкового тиску, зокрема через зниження податкових ставок або взагалі їх скасування на окремі категорії товарів. Зокрема, податок на додану вартість зменшився з 28 до 20 %, для окремих товарів введена нульова ставка, а податок на прибуток встановлений на рівні 30 % [25].

При цьому другий етап не вирішив проблему щодо високого податкового навантаження. Оскільки, велика кількість громадян ухилялися від сплати податків, підприємства приховували прибутки, почався розвиток тіньового сектору. З метою вирішення цього на третьому етапі відбувалося удосконалення податкової системи завдяки зменшенню податкового навантаження. Зокрема, ставка податку на прибуток зменшилася до 25 %, податок на доходи фізичних осіб до 13 %. Метою такого кардинального пом'якшення податкової системи було викликати інтерес у громадян щодо добровільної сплати податків. Адже, влада зрозуміла, що зростання податкового навантаження лише збільшує тінізацію економіки, а приплив надходжень до бюджету не здійснює [26].

Найбільші результати були отримані в результаті четвертого етапу, коли був прийнятий та введений Податковий кодекс України, який став основним

документом у сфері оподаткування. З його прийняттям встановлювалися нові правила розрахунку податків, відображення їх на бухгалтерських рахунках тощо. З прийняттям Податкового кодексу вирішувалося багато проблем у сфері обліку та єдиного механізму нарахування, сплати податків, а також здійснення контролю за неухильним дотриманням податкового законодавства [22].

За попередні 4 етапи формування податкової системи було зроблено багато, але не було досягнуто її ефективності. Однією з головних проблем цих етапів стало ігнорування світового досвіду з цього питання. Урядовці прагнули розробляти власну податкову систему, не орієнтуючись на досвід інших держав. П'ятий етап розпочався з проголошенням європейського вектору розвитку України та підписанням Угоди про асоціацію з ЄС. У відповідності до чого Україна брала на себе зобов'язання щодо приведення законодавства до європейського. Це стосувалося й податкової системи [19]. Відповідно урядовцями були розроблено ряд заходів направлених на розширення бази оподаткування з одночасним зниженням податкових ставок. Незважаючи на зазначене знову було здійснено ряд прорахунків, а саме: не врахована економічність та політичні реалізації, а також менталітет населення. Внаслідок чого податкова система не принесла необхідних змін та дивідендів. З приходом у 2019 р. нового президента та уряду розпочалася розробка програми щодо подальшого реформування податкової системи, але дієвих кроків поки що не було реалізовано.

Таким чином, підсумовуючи результати проведеного дослідження можемо констатувати, що вітчизняна податкова системи України пройшла тривалий та суперечливий період у своєму формуванні. У науковій практиці прийнято виділяти 5 етапів цього процесу, на кожному з яких був досягнутий певний результат. При цьому не було досягнуто головної мети – забезпечення ефективності та дієвості податкової системи. Сьогодні формування податкової системи шляхом її реформування продовжується орієнтуючись на найкращі здобутки розвинених країн світу.

2 ОЦІНКА СТАНУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1 Динаміка та структура податкових надходжень до Зведеного бюджету України

Для успішного та стабільного розвитку держави необхідні фінансові ресурси, за допомогою яких забезпечується виконання основних функцій державними органами влади та вирішення нагальних проблем суспільства. Документ, який містить план по формуванню та використанню фінансових ресурсів є Зведеним бюджетом України. Він наповнюється з різних джерел фінансування, основним з них є податкові надходження. Так, згідно офіційних статистичних даних на податкові надходження припадає 80 % усіх джерел формування Зведеного бюджету України. Виникає потреба у дослідженні динаміки та структури їх до Державного бюджету України. У табл. 2.1 наведемо склад та динаміку податкових надходжень до Зведеного бюджету України у 2015-2019 рр.

Таблиця 2.1 – Склад та динаміка податкових надходжень до Зведеного бюджету України у 2015-2019 рр., млрд. грн. [13]

Найменування податку	Роки					Темпи зростання 2019 р. до	
	2015	2016	2017	2018	2019	2015 р.	2018 р.
Всього податкових надходжень	507	650	798	986	1070	111,05	8,52
податок на доходи фізичних осіб	100	138	186	230	275	175	19,57
податок на прибуток підприємства	39	60	73	107	117	200	9,35
податок на додану вартість	178	235	313	375	378	112,36	0,8
акцизний податок	62	90	114	127	130	109,68	2,36
податки на міжнародну торгівлю	25	5	3	27	30	20,00	11,11
рентна плата	42	47	51	50	52	23,81	4
місцеві податки (у т.ч. єдиний податок)	27	42	53	61	73	170,37	19,67
інші податки	34	33	5	9	15	-54,55	66,67

З наведених даних спостерігається чітке зростання податкових надходжень до Зведеного бюджету України. У 2019 р. загальна сума податкових надходжень складає 1070 млрд. грн., що на 111,05 % більше за 2015 р. та на 8,52 % більше від 2018 р. Спостерігається зростання надходжень майже по усім видам податків. Зокрема, найбільше зростає податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємства. Перший вид податків у 2019 р. складає 275 млрд. грн., що на 175 % більше від 2015 р. та на 19,57 % більше порівняно з 2018 р. На рис. 2.1 наведемо динаміку надходжень податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємства у 2015-2019 рр.

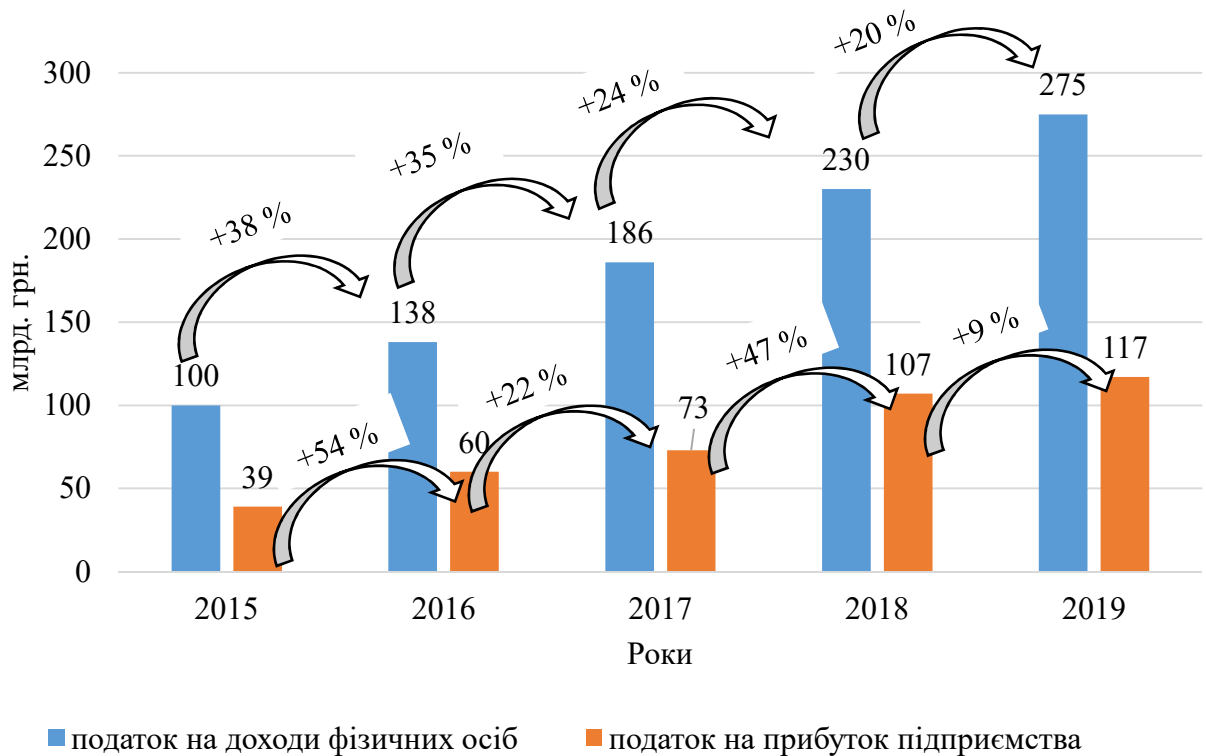

Рисунок 2.1 – Динаміка надходжень податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємства у 2015-2019 рр. [13]

Зазначимо, що на сьогодні податок на доходи фізичних осіб, як і податок на прибуток підприємства складає 18 %. Ставка оподаткування в Україні зменшувалася починаючи з 2011 р. з метою зменшення податкового навантаження на бізнес та виведення частини підприємницьких доходів з тіні. Як наслідок податкові надходження від цих різновидів податків зросли. Тому

вважаємо, що державні органи влади правильно зробили, що почали зменшувати ставку оподаткування прибутків підприємства та доходів фізичних осіб.

Також значні податкові надходження складає податок на додану вартість, розмір якого складає 378 млрд. грн., що на 112,36 % більше за 2015 р. та на 0,8 % більше від 2018 р. Цей вид податку є непрямим та сплачується безпосередньо покупцем товару та послуги.

Далі у табл. 2.2 наведемо структуру податкових надходжень за 2015-2019 рр. та зробимо відповідні висновки.

Таблиця 2.2 – Структура податкових надходжень до Зведеного бюджету України у 2015-2019 рр., % [13]

Найменування податку	Роки					Темпи зростання 2019 р. до	
	2015	2016	2017	2018	2019	2015 р.	2018 р.
Всього податкових надходжень	100	100	100	100	100	x	x
податок на доходи фізичних осіб	19,72	21,23	23,31	23,33	25,7	5,98	2,37
податок на прибуток підприємства	7,69	9,23	9,15	10,85	10,93	3,24	0,08
податок на додану вартість	35,11	36,15	39,22	38,03	35,33	0,22	-2,7
акцизний податок	12,23	13,85	14,29	12,88	12,15	-0,08	-0,73
податки на міжнародну торгівлю	4,93	0,77	0,38	2,74	2,8	-2,13	0,06
рентна плата	8,28	7,23	6,39	5,07	4,86	-3,42	-0,21
місцеві податки (у т.ч. єдиний податок)	5,33	6,46	6,64	6,19	6,82	1,49	0,63
інші податки	6,71	5,08	0,63	0,91	1,4	-5,31	0,49

У структурі податкових надходжень найбільшу питому вагу займає податок на додану вартість. В 2019 р. їх частка складала 35,33 %, що на 0,22 % більше за 2015 р., але на 2,7 % менше від 2018 р. Зменшення їх питомої ваги відбулося внаслідок зростання надходжень від податку на доходи фізичних осіб.

Зокрема, у 2019 р. частка останніх склала 25,7 %, що на 5,98 % більше від 2015 р. та на 2,37 % більше за 2018 р.

Також вагому питому вагу в структурі податкових надходжень займає акцизний податок та податок на прибуток підприємства. Частка перших у 2019 р. складає 12,15 %, що на 0,08 % та 0,73 % менше від 2015 р. та 2018 р. відповідно. Частка податку на прибуток підприємства у 2019 р. складає 10,93 %, що на 3,24 % більше від 2015 р. та на 0,08 % більше за 2018 р. Незважаючи на зменшення ставки оподаткування прибутку підприємств, надходження від них зросли. Цього було досягнуто завдяки зменшенню податкового тягаря на підприємців. Вони стали менше приховувати прибутків та сплачувати передбачені законом податки. Всі інші види податків займають частку, що не перевищує 10 %, тому значного впливу на структуру податкових надходжень вони не здійснювали.

Для кращого розуміння структури податкових надходжень на рис. 2.2 відобразимо її графічно за 2019 р.

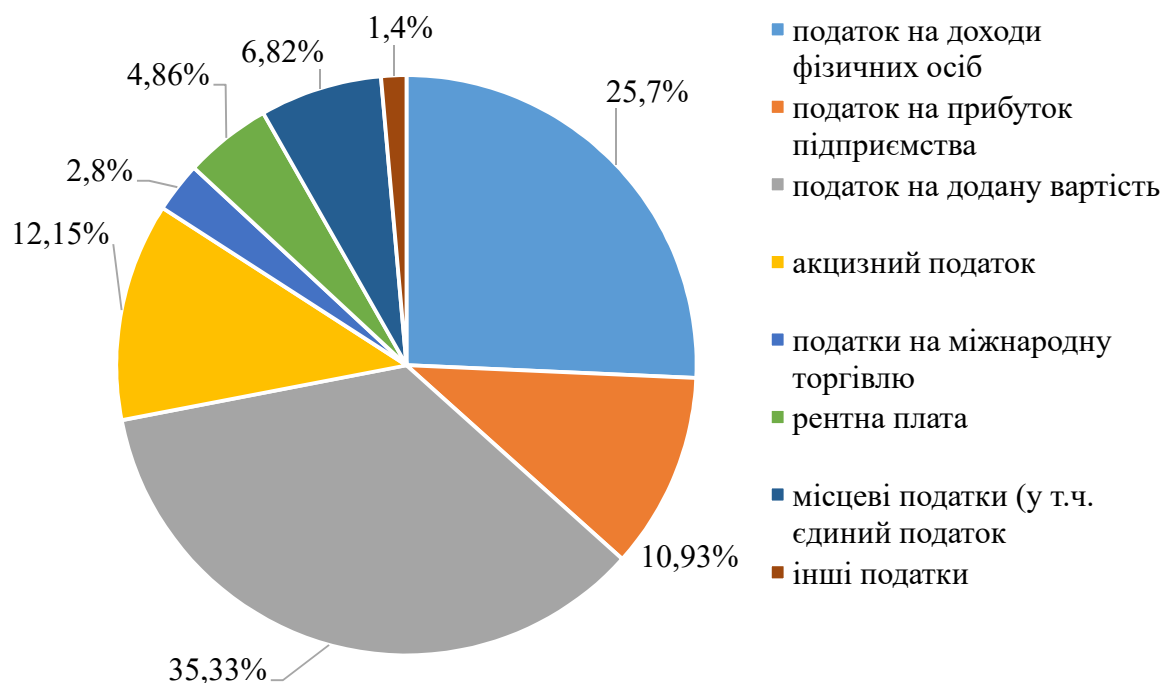

Рисунок 2.2 – Структура податкових надходжень до Зведеного бюджету за 2019 р., % [13]

Наведені дані підтверджують тезу про те, що податкові надходження до Зведеного бюджету формуються переважно з 4 основних видів: податку на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, акцизний податок та податок на прибуток підприємства. Так, податок на додану вартість складає 35,33 %, податок на доходи фізичних осіб – 25,7 %, акцизний податок – 12,15 %, а податок на прибуток підприємства – 10,93 %. Ця група податків займає близько 87 % усіх податкових надходжень. Тому саме вони у більшій мірі визначають розміри податкових надходжень.

Таким чином, у процесі проведеного аналізу встановлено, що розміри податкових надходжень щорічно зростають. Зведений бюджет України на 80 % формується з податкових надходжень. Примітним є зростання у 2019 р. податку на доходи фізичних осіб з 100 млрд. грн. до 275 млрд. грн. за останні 5 років. Податок на прибуток також стрімко виріс з 39 млрд. грн. у 2015 р. до 117 млрд. грн. на кінець 2019 р. Найбільшу питому вагу в структурі податкових надходжень займає податок на додану вартість, який складає у 2019 р. 378 млрд. грн., що становить 35,33 % від усіх податкових надходжень.

У зв'язку з визначальним впливом податкових надходжень на розміри Зведеного бюджету необхідно постійно удосконалювати податкову систему, розширювати базу оподаткування з одночасним зменшенням податкового тягаря. Цього можна домогтися за умови формування справедливої системи оподаткування. Далі доцільно провести аналіз податкового навантаження в Україні.

2.2 Аналіз податкового навантаження в Україні

Податкова системи та податкове навантаження є одними з визначальними факторами, що впливають на економічний розвиток країни. Економічне процвітання нашої держави не можливий без побудови ефективної та справедливої податкової системи. Для визначення шляхів її удосконалення

першочергово потрібно провести детальний аналіз її сучасного стану. Першочергово потребує аналіз податкове навантаження, яке існує в країні. Визначається воно співвідношенням розміру податків до ВВП. У табл. 2.4 проведемо розрахунки податкового навантаження в Україні та проаналізуємо його в динаміці.

Таблиця 2.3 – Динаміка податкового навантаження України у 2015-2019 рр. [розраховано на основі 9, 13, 15, 29]

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Податкові надходження, млрд. грн.	507	650	828	986	1070
ВВП, млрд. грн.	1988	2385	2983	3560	3974
Рівень податкового навантаження, %	25,5	27,25	27,76	27,7	26,93
Власні доходи пенсійного фонду, млрд. грн.	172	109	161	206	245
Податкове навантаження на працю, %	8,65	4,57	5,4	5,79	6,17
Загальний коефіцієнт податкового навантаження, %	34,15	31,82	33,15	33,48	33,09

Відзначимо, що рівень податкового навантаження в Україні постійно змінювався. Якщо за базу аналізу брати 2015 р., то в наступних роках спостерігається зростання податкового навантаження. Так, у 2017 р. рівень податкового навантаження досяг свого максимуму та склав 27,76 % проти 25,5 % у 2015 р. Однак у 2019 р. податкове навантаження зменшилося до 26,93 %.

Доповненням до зазначеного показника є показник податкового навантаження на працю. Даний коефіцієнт враховує «податки на працю, які відносять до неподаткових платежів. Відтак, найбільше значення даний коефіцієнт мав у 2015 р. і складав 8,65 %, найменшу у 2016 р. – 4,57 %. Починаючи з 2016 р. податкове навантаження на працю зростає і уже в 2019 р. складає 6,17 %. З метою зниження податкового навантаження на працю в Україні проведено пенсійну реформу, відповідно до якої зріс вік виходу на пенсію населення та необхідний страховий стаж для отримання пенсії.

Загальний коефіцієнт податкового навантаження максимального значення мав у 2015 р. і складав 34,15 %, у 2016 р. мав мінімальне значення – 31,82 %. Протягом 2017-2019 рр. даний коефіцієнт коливався і перебував у межах 33 %,

на кінець 2019 р. склав 33,09 %. Динаміку податкового навантаження в Україні графічно відобразимо на рис. 2.3.

Рисунок 2.3 – Динаміка податкового навантаження в Україні за 2015-2019 р., % [13]

Слід зазначити, що податки є основним джерелом надходження до Державного бюджету України. Тому суттєвий резерв щодо загального зниження рівня податкового навантаження не має. Однак необхідно шукати альтернативні шляхи та резерви перерозподілу податкового навантаження. Цього можна досягнути, зокрема, через перерозподіл оподаткування як відносно об'єктів, так і суб'єктів.

Необхідно додати, що у міжнародній практиці прийнято проводити розрахунки податкового навантаження не лише загального, але й по кожному виду податку. Це дозволяє визначити ті види податку, які здійснюють найбільше навантаження. Результати розрахунку цих показників наведемо у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Показники вимірювання податкового навантаження в Україні за 2015-2019 рр. [розраховано на основі 9, 13, 15, 29]

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Податок на додану вартість, млрд. грн.	178	235	313	375	378
Податок на доходи фізичних осіб, млрд. грн.	100	138	186	230	275
Податок на прибуток підприємства, млрд. грн.	39	60	73	107	117
Акцизний податок, млрд. грн.	62	90	114	127	130
Податкове навантаження з ПДВ, %	8,95	9,85	10,49	10,53	9,51
Податкове навантаження з ПДФО, %	5,03	5,79	6,24	6,46	6,92
Податкове навантаження з ПП, %	1,96	2,52	2,45	3,01	2,94
Податкове навантаження з акцизу, %	3,12	3,77	3,82	3,57	3,27

Спостерігається чітка тенденція щодо зростання податкового навантаження з ПДВ та ПДФО протягом 2015-2018 рр., але його зменшення уже в 2019 р. Податкове навантаження з прибутку підприємства має різні коливання. Зокрема, найменше значення має у 2015 р. і складає 1,96 %, у 2016 р. зростає до 2,52 %, у 2017 р. зменшується до 2,45 %, в наступному році знову збільшується до 3,01 %, а у звітному році складає 2,94 %. Тобто динаміка цього показника має синусоїдну тенденцію.

Найбільший податкове навантаження в залежності від виду оподаткування має податок на додану вартість, яку сплачують покупці продукції чи послуг. Оскільки податок на додану вартість автоматично закладений уже в ціну продукції. Також значний рівень податкового навантаження має податок з доходів фізичних осіб.

Щоб зрозуміти наявний рівень податкового навантаження в Україні потрібно порівняти його з іншими державами світу. Особливої актуальності це набуває в умовах євроінтеграційних процесів. Користуючись офіційними даними Євростату на рис. 2.4 відобразимо податкове навантаження в різних державах світу.

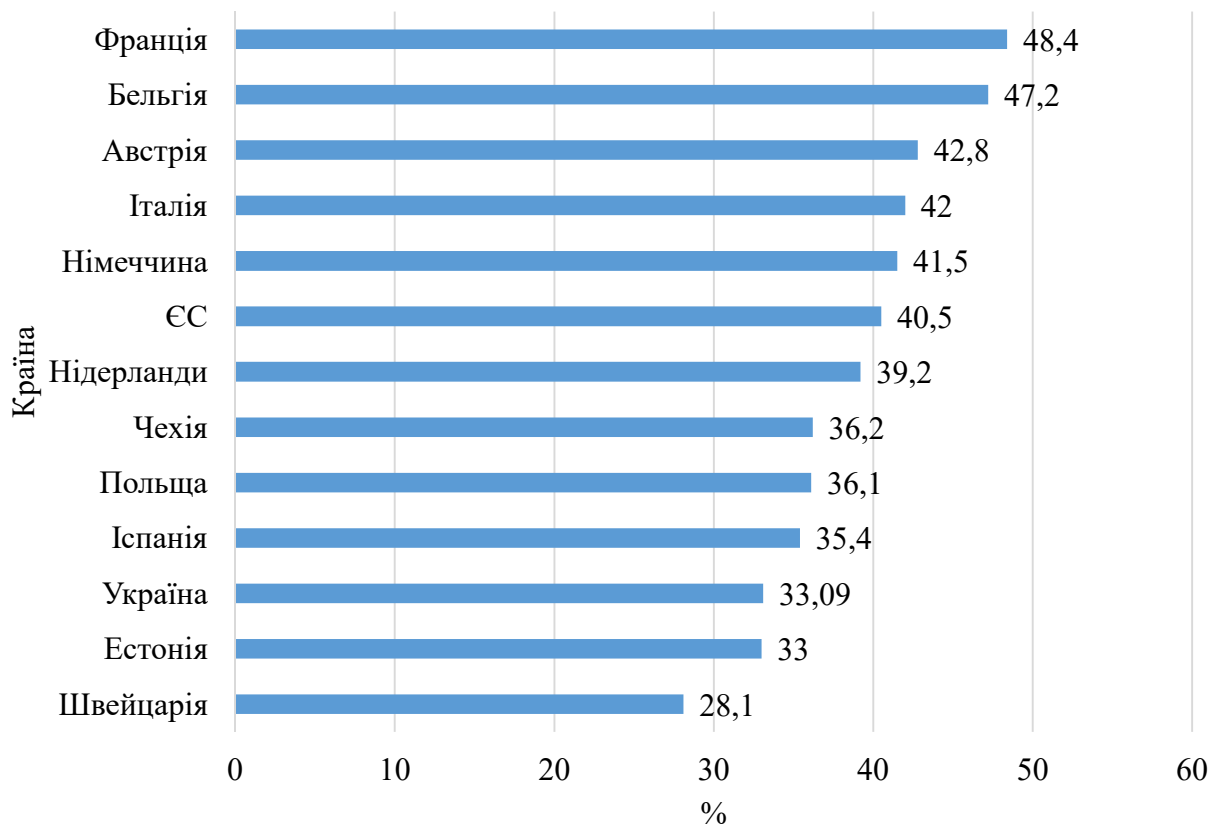

Рисунок 2.4 – Податкове навантаження в країнах ЄС та Україні, % [5]

Для більшості держав світу характерне помірне податкове навантаження. Вважається, що найбільш оптимальним є рівень податкового навантаження, що складає 40-45 %. Примітно, що у кожній державі ЄС існує різний рівень податкового навантаження. Це насамперед залежить від загальної податкової політики у конкретній державі, податкових ставок та об'єктів і баз оподаткування. В середньому по державам ЄС рівень податкового навантаження складає 40,5 %. Україна в наведеному рейтингу має один з найменших рівнів податкового навантаження, при цьому економічний розвиток країни є далеко позаду від інших.

Слід відмітити, що в Україні податкове навантаження оцінюється в 33,09 % згідно офіційних даних. Тому вважається, що рівень податкового навантаження в Україні є не високим. Проте, ефективній системі оподаткування України заважає високий рівень корумпованості окремих контролюючих органів влади,

значний рівень тінізації економіки та недосконалість контролю за платниками податків.

Для аналізу та оцінки податкового навантаження прийнято використовувати міжнародний рейтинг Paying Taxes. Він складається міжнародною компанією з консалтингу та аудиту PricewaterhouseCoopers (PwC) при співпраці з Світовим банком. Даний рейтинг враховує три важливих показника: загальний рейтинг податкового навантаження, кількість податкових платежів та час на сплату податків. Відповідно до світової практики це саме ті показники, які визначають ефективність всієї податкової системи. На рис. 2.5 наведемо основні елементи рейтингу Paying Taxes щодо України в 2015-2019 рр.

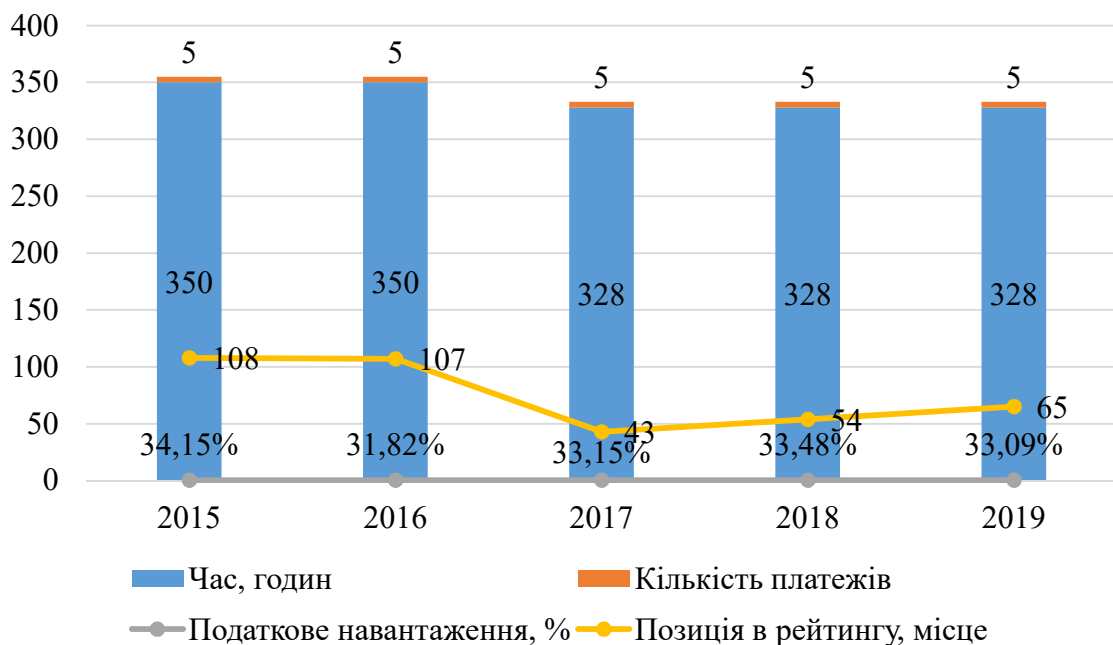

Рисунок 2.5 – Основні елементи рейтингу Paying Taxes щодо України в 2015-2019 рр. [побудовано автором на основі даних 37-40]

Позиція України в рейтингу Paying Taxes у 2019 р. [40] погіршилася на 11 позицій. При цьому загальна ситуація у податковій системі нашої держави майже не змінилася. Навпаки рівень податкового навантаження знизився, а час адміністрування податків залишився на минулорічному рівні. Зміна позиції відбулася внаслідок прогресу податкових систем інших держав світу. Зокрема, Туреччина піднялася з 80 позиції на 20 завдяки скасуванню ПДВ на капітальні

інвестиції. В Україні подібних кроків не було здійснено, тому вона й втратила декілька позицій.

Слід відмітити, що протягом аналізованого періоду часу значно скоротилася кількість годи необхідних на сплату податків з 350 до 328 годин. У значній мірі це відбулося завдяки розвитку інтернет технологій та впровадження електронного кабінету платників податків. Інших суттєвих покращень у вітчизняній системі оподаткування не спостерігалось.

Таким чином, проведений аналіз дозволив визначити, що протягом останніх років податкове навантаження в Україні коливається і у 2019 р. складає 33,09 %. Його значення є одним з найнижчих серед держав ЄС. Водночас наша держава не така економічно розвинута як інші держави. Тому таке податкове навантаження для підприємців є також значним. Крім того, існує низка супутніх проблем, такий як: корупція, тиск владних структур на окремі категорії підприємців, тінізація економіки, які створюють додаткові перешкоди вітчизняній податковій системі. До того ж за останні три роки значних податкових перетворень не відбулося. У зв'язку з майбутньою повноцінною євроінтеграцією нашої держави необхідне приведення податкової системи до стандартів ЄС.

У наступному розділі роботи доцільно виявити існуючі проблеми податкової системи та запропонувати шляхи їх вирішення.

3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІСНУЮЧОЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1 Оцінка впливу системи оподаткування на економіку України

Для України, яка стала на європейський вектор руху необхідне забезпечення економічного зростання, що особливо важливо в сьогоденних складних умовах. Сучасний етап розвитку нашої держави характеризується низкою негативних факторів, зокрема: ескалацією конфлікту на сході України, хронічним дефіцитом бюджету, введенням карантину внаслідок поширення пандемії коронавірусу [2], високим рівнем корумпованості державних органів влади. Все це в сукупному негативно впливає на економіку України та її інвестиційну привабливість. У таких умовах необхідне вжиття заходів щодо удосконалення та доведення до досконалості основних елементів економічної політики нашої держави. Важливою складовою економічної політики України та умовою досягнення економічної стабільності є її система оподаткування. Для доведення зазначеного проведемо оцінку впливу системи оподаткування на економіку України. Спочатку в табл. 3.1 наведемо основні макроекономічні показники України за 2015-2019 рр.

Таблиця 3.1 – Основні макроекономічні показники України за 2015-2019 рр. [9, 13]

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Податкові надходження, млрд. грн.	507	650	828	986	1070
Доходи зведеного бюджету, млрд. грн.	652	782	1016	1184	1289
Питома вага податкових надходжень у зведеному бюджеті, %	77,85	83,14	81,45	83,29	82,98
ВВП, млрд. грн.	1988	2385	2983	3560	3974

З наведених даних спостерігається зростання усіх найбільш важливих макроекономічних показників України за аналізований період. Зокрема,

податкові надходження мають щорічний приріст і у 2019 р. складають 1070 млрд. грн., що удвічі більше за показник 2015 р. Це було забезпечено завдяки розширенню бази оподаткування, збільшення податкових ставок, а також більш детальний контроль за платниками податків.

Саме податкові надходження складають основну частку надходжень до зведеного бюджету. Протягом 2016-2019 рр. на їх частку стабільно припадає більше 80 % і у звітному періоді складають 82,98 % від усіх надходжень.

Доходи зведеного бюджету України щорічно зростають і як у випадку з податковими надходженнями у 2019 р. вони зросли удвічі порівняно з 2015 р. Примітно, що доходи зведеного бюджету України, як і розміри податків у звітному році збільшуються вдвічі відносно 2015 р. В основному зростання доходів зведеного бюджету відбулося за рахунок збільшенню податкових надходжень.

Валовий внутрішній продукт в Україні також стабільно зростають з 1988 млрд. грн. у 2015 р. до 3974 млрд. грн. на кінець 2019 р. Його зростання є позитивним та свідчить про розширення виробництва в нашій державі та збільшення доходів. На рис. 3.1 наведемо динаміку ВВП, податкових надходжень та доходів Зведеного бюджету України у 2015-2019 рр.

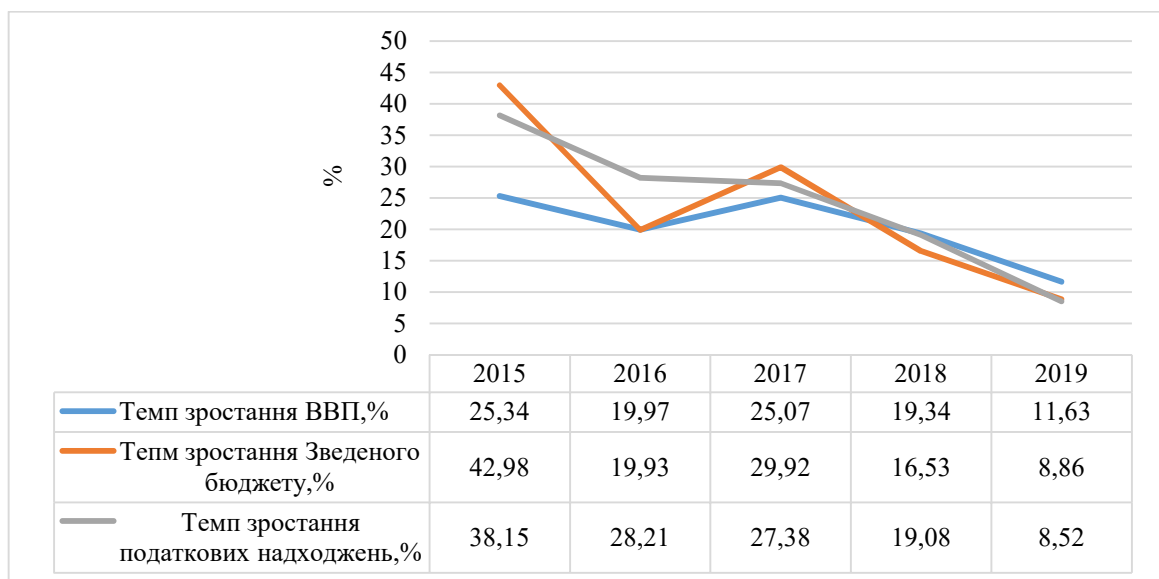

Рисунок 3.1 – Динаміка ВВП, податкових надходжень та доходів Зведеного бюджету України у 2015-2019 рр. [9, 13]

З наведених вище даних видно, що темпи зростання усіх 3 аналізованих показників є подібними за змінами. Зниження темпів зростання податкових надходжень призводить до зниження темпів зростання Зведеного бюджету та загального ВВП. Це свідчить про значний вплив податкових надходжень на основні макроекономічні показники України. Можемо констатувати, що загальний економічний розвиток нашої країни в значній мірі залежить від наявної системи оподаткування. Існує тісний взаємозв'язок між податковими надходженнями та загальним економічним зростанням держави.

Доцільно скориставшись прийомами економіко-математичного моделювання визначити вплив податкових надходжень на величину доходів Зведеного бюджету України. Для цього у середовищі MS Excel проводимо необхідні розрахунки та будуємо лінійну модель. Спочатку визначається залежність доходів Зведеного бюджету від податкових надходжень. Розрахунки представимо у додатку А.

Коефіцієнт детермінації показує, що 99% загальної зміни доходів зведеного бюджету пояснюється зміною податкових надходжень, в той час, як на інші фактори доводиться лише 1% зміни. Графік залежності доходів Зведеного бюджету від податкових надходжень наведемо на рис. 3.2.

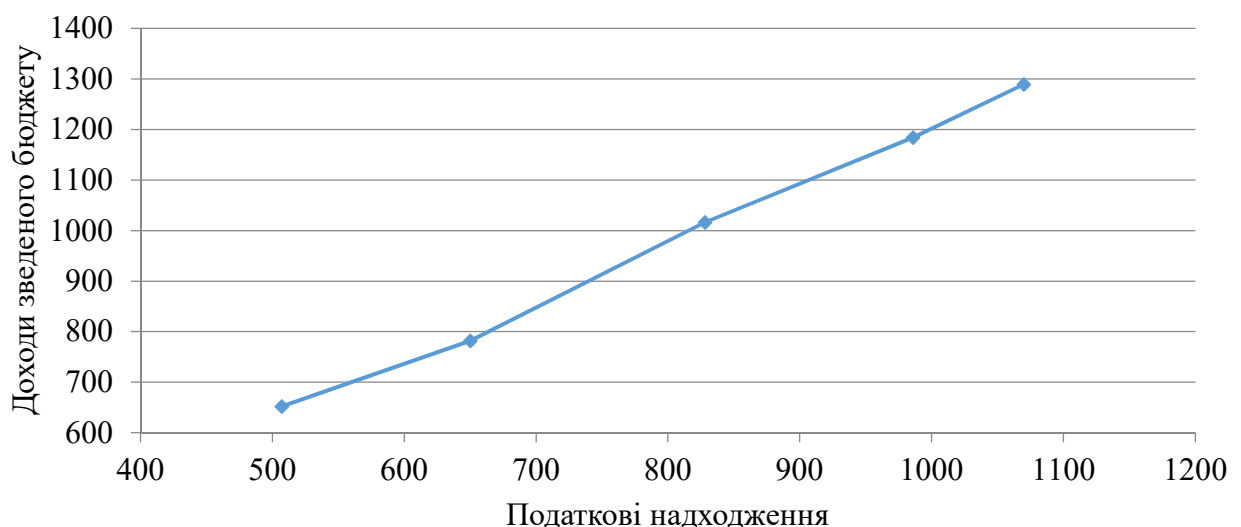

Рисунок 3.2 – Графік залежності доходів Зведеного бюджету від податкових надходжень за 2015-2019 рр., млрд. грн.

Із побудованої лінійної моделі (рівняння залежності має вигляд: $y = 1,15x + 57,93$) можна зробити висновок, що між доходами зведеного бюджету (млн. грн.) та податковими надходженнями (млн. грн.) існує дуже тісний лінійний зв'язок. Про це свідчить досить високе значення коефіцієнта кореляції ($R=0,9987$).

Можемо зробити висновок, що розміри доходів Зведеного бюджету повністю залежать від податкових надходжень. За допомогою функції прогнозування встановлено, що на наступний рік, тобто 2020 р., податкові надходження повинні скласти 1180 млрд. грн. (додаток А). Дані розрахунки є орієнтовними та базуються на вивчення останніх статистичних даних. Якщо звернутися до Зведеного бюджету України 2020 р., що уже сформований, то в ньому закладено податкові надходження у розмірі – 916 млрд. грн. Різниця зумовлена тим, що наші розрахунки базуються на статистичній інформації за минулі 5 років. Тоді, як в проекті Державного бюджету України доходи штучно занижені на випадок подальшого поширення пандемії коронавірусу та як наслідок обмеження окремих видів підприємницької діяльності, а також враховано ризик провалу роботи Державної фіскальної служби [11, 24].

Здійснюючи прогнозування за допомогою економіко-математичного моделювання ми не можемо врахувати такі фактори. Так, як не володіємо необхідною доступною інформацією. Саме цього і виникли відхилення при розрахунках.

Відповідно до результатів економіко-математичного моделювання доходи Зведеного бюджету в плановому році складуть:

$$y = 1,15 * 1180 + 57,93 = 1414,93 \text{ млрд. грн.}$$

За умови зростання податкових надходжень з 1070 млрд. грн. до 1180 млрд. грн. розміри доходів Зведеного бюджету складуть 1414,93 млрд. грн. Це в чергове підтверджує значний вплив системи оподаткування на економіку держави. Тому в Україні потрібно постійно працювати над її удосконаленням.

З вищенаведеного можемо зробити висновок про те, що для економічного розвитку держави необхідно забезпечити максимізацію обсягів податкових надходжень. Це досягається завдяки збалансованому та розумному підходу. Оскільки не виправдане зростання бази оподаткування або ставки податків може забезпечити зворотний ефект. Зокрема, практикою встановлено, що це може призвести до збільшенню рівня тінізації економіки.

Крім того надмірне податкове навантаження призводить до зниження економічної активності в країні. Для оцінки ефективності системи оподаткування в Україні на рис. 3.3 відобразимо динаміку податкового навантаження, інвестиційної та інноваційної активності вітчизняних підприємств.

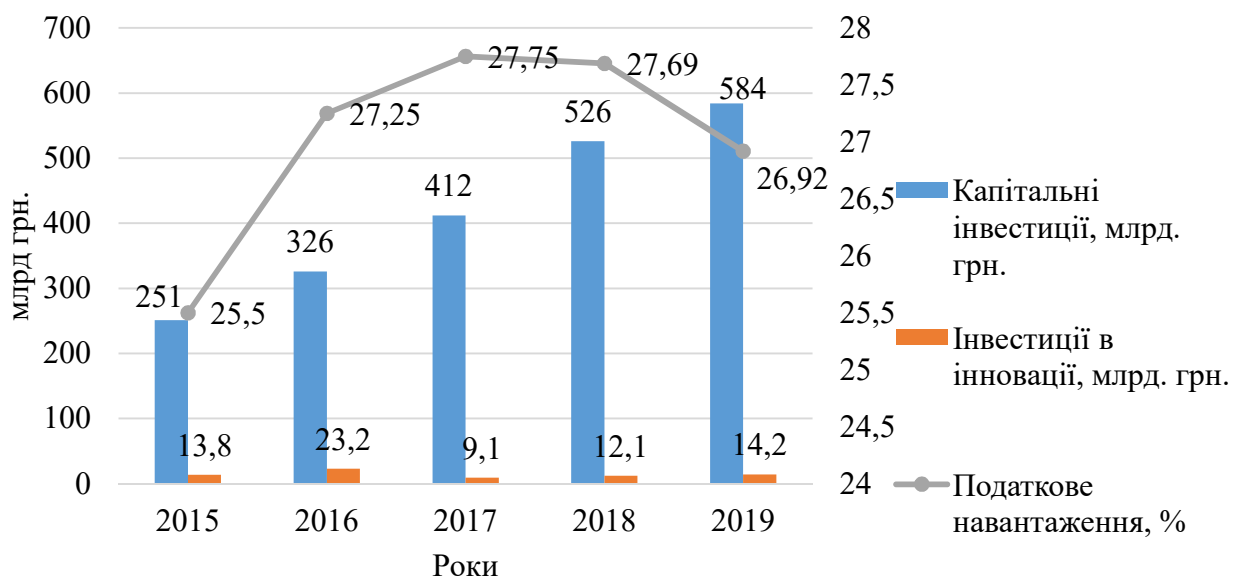

Рисунок 3.3 – Динаміка податкового навантаження, інвестиційної та інноваційної активності у 2015-2019 рр. [9]

Загалом рівень податкового навантаження в Україні майже не змінюється і співвідношенні з ВВП знаходиться на рівні 27 %. При цьому обсяги капітальних інвестицій щорічно зростають і прямого зв'язку між цими двома факторами не спостерігається.

Водночас існує прямий зв'язок із зменшенням податкового навантаження та зростанням інвестицій в інновації. Зокрема, це чітко видно у 2016-2019 рр.. Зокрема, зростання податкового навантаження з 27,25 % до 27,75 % призводить до скорочення обсягів інвестицій з 23,2 млрд. грн. до 9,1 млрд. грн. Тоді як зменшення у 2019 р. податкового навантаження з 27,69 % до 26,92 % забезпечує зростання інвестицій в інновації з 12,1 млрд. грн. до 14,2 млрд. грн.

Таки чином, у ході проведеного дослідження встановлено, що існує чіткий зв'язок між обсягами податкових надходжень та ВВП і доходами Зведеного бюджету. Збільшення податкових надходжень сприяє зростанню інших двох важливих макроекономічних показників. Питома вага першого складає близько 80 % у Зведеному бюджеті України. Тому ефективна система оподаткування має вирішальне значення для економіки України. Потрібно працювати над її удосконаленням у відповідності до кращих європейських практик.

3.2 Проблеми існуючої податкової системи України та шляхи їх вирішення

Податкова система є важливим фіскальним важелем ринкової економіки. Вона впливає на розподіл доходів громадян та економічний розвиток країни. Усі високо розвинуті держави світу об'єднують те, що вони мають ефективну податкову систему. Україна уже давно проголосила курс на євроінтеграцію та входження до когорти держав із «сильною» економікою. Водночас однією з важливих умов до цього є удосконалення та реформування існуючої податкової системи. Важливо виявити існуючі її проблеми та шляхи їх вирішення.

На основі проведеного аналізу в попередніх підрозділах роботи можемо виділити такі головні проблеми податкової системи України:

– досить високий рівень податкового тиску на юридичних та фізичних осіб. Розрахунки хоч і показали нижчий рівень податкового навантаження у порівнянні з європейськими державами, водночас там і розміри доходів та прибутків населення є значно вищими. Як наслідок українське населення та

підприємці є більш вразливими, а ніж в інших державах та гостро сприймають податкове навантаження;

– високий рівень тінізації економіки України (за даними мільтимедійної платформи «Укрінформ» його рівень сягає 47,2 % від розміру реального ВВП) та як наслідок високий рівень ухилення від сплати податків. Велика кількість населення приховує реальні свої доходи, роботодавці заробітну плату платять «у конвертах», а на офіційних паперах показують мінімальний розмір заробітної плати. Все це негативно впливає на розміри податкових надходжень;

– нестабільність податкової системи та ставок податку. Кожен президент та уряд, який приходив до влади майже щоразу податкову систему реформував, змінюючи процеси нарахування податків, розміри ставок тощо. Підприємці та звичайні громадяни виявлялися просто не готовими до таких змін;

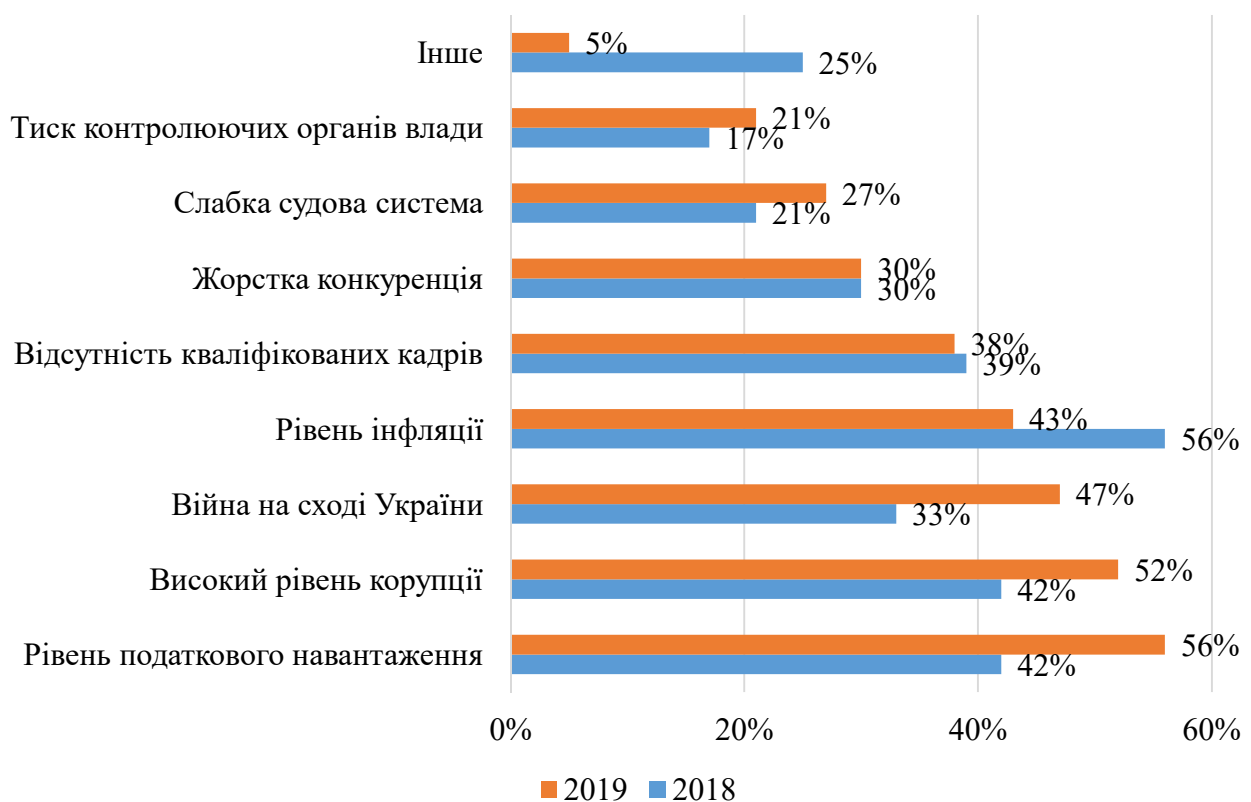
– значні диспропорції в розподілі податкового навантаження між видами економічної діяльності та пільговим оподаткуванням. Взагалі введення пільгового оподаткування є непрозорим, та як правило його використовували ті компанії, які були приближені до влади країни. У той час як окремі підприємці, що працюють чесно, відчують додатковий тиск податкової системи;

– високий рівень бюрократизму податкової системи. Внаслідок якої підприємці змушені витратити значний обсяг часу на сплату податків й вести крім бухгалтерського ще й податковий облік;

– високий рівень корупції в країні та податковій системі зокрема. Внаслідок цього великі компанії частину доходів виводять у офшори, що дозволяє їм «обманути» державу та не сплачувати з них податки. У свою чергу на окремі малі та середні підприємства посадовці Державної фіскальної служби чинять додатковий тиск, перевірки тощо;

– нераціональний розподіл податкового навантаження, за якого основний тиск має фонд оплати праці та прибутки підприємств. Такий підхід стримує інвестиції та стимулює розвиток тіньового сектору. Адже, громадяни та підприємства вдаються до приховування доходів, ведення подвійної бухгалтерської звітності тощо.

В сукупності зазначені вище проблеми здійснюють негативний вплив на податкову систему України та не дозволяють безперервно розвиватися економіці держави. Для підтвердження недосконалості податкової системи України скористаємося даними оприлюдненими Європейською Бізнес Асоціацією (ЄБА), яка проводило опитування керівників підприємств з метою виявлення найбільш актуальних проблем. Результати опитування наведено на рис. 3.4

*в сумі відсоток більше 100 %, так як респонденти мали можливість надавати декілька варіантів

Рисунок 3.4 – Актуальні проблеми розвитку підприємств в Україні за результатами опитуванням респондентів проведених ЄБА у 2018-2019 рр. [14]

Відповідно до результатів проведеного опитування головною актуальною проблемою для підприємств в 2019 р. є рівень податкового навантаження. Цю проблему виділили 56 % опитаних суб'єктів бізнесу. На другому місці

знаходиться проблема високого рівня корупції, яку хвилюють більше половини підприємств. Дана проблема хвилювала бізнес протягом тривалого періоду часу і з роками вона не вирішувалась, а лише поглиблювалась. Зазначене підтверджує не дієздатність існуючої податкової системи України.

З урахуванням зазначеного нами запропоновано ряд заходів спрямованих на вирішення існуючих проблем, які наведені на рис. 3.5.

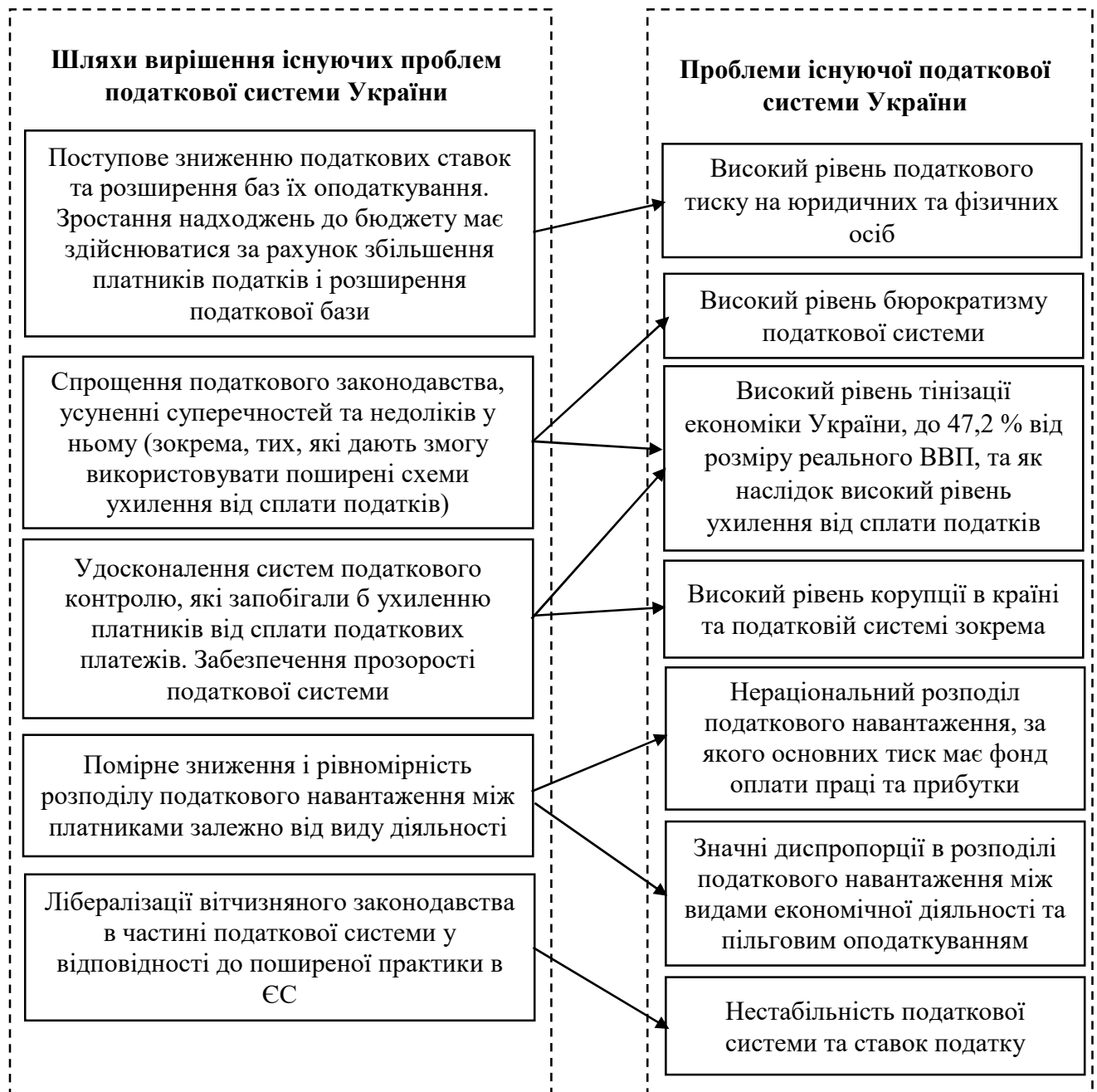

Рисунок 3.5 – Шляхи вирішення існуючих проблем податкової системи України [сформовано на основі 3, 6, 10, 24]

В результаті реалізації запропонованих заходів діюча податкова системи України перейде на більш високий рівень розвитку та вирішиться значна кількість її проблем. Основні резерви криються у ліквідації корупційної складової, яка вражає всю економіку нашої держави. Тому головні зусилля повинні бути спрямовані на вирішення проблеми корупції, яка процвітає в податковій системі України. Складається парадоксальна ситуація, за якої фіскальні служби чинять тиск на тих суб'єктів, які чесно намагаються працювати та сплачувати податки.

Таким чином, для удосконалення податкової системи в Україні доцільно розробити превентивні та активні заходи щодо вирішення існуючих проблем. На сьогодні податкова система України є далекою від ідеалу та має значні проблеми. Головні з них полягають у високому рівні тінізації економіки, приховуванні реальних прибутків підприємств на населення, поширенні корупції, виведення доходів через офшори тощо. В Україні важливо прийняти ряд законодавчих ініціатив, які б заборонили виведення вітчизняного капіталу за кордон з метою захисту їх від оподаткування, а також спрямованих на боротьбу з корупцією. Саме в цих двох сферах знаходяться ключові проблеми податкової системи України. Діюча податкова система не влаштовує, ані бізнес, ані державу, тому необхідне вжиття заходів щодо її удосконалення. Очікувані результати від її удосконалення полягатимуть в збільшенні податкових надходжень до Зведеного бюджету України. Загалом податкова система України повинна стати тим локомотивом, який забезпечить позитивні економічні зрушення в країні та активізацію інвестиційної діяльності.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання даної роботи виконано усі поставлені завдання та досягнута головна мета. За результатами проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки:

1. Досліджено сутнісну характеристику податкової системи. Встановлено, що податкова система є невід'ємним елементом економіки будь-якої країни. У загальному під податковою системою слід розуміти сукупність усіх податків та зборів, які діють та законодавчо закріплені на певній території. Вона виступає в якості основного інструменту щодо наповнення бюджету держави, забезпечення виконання державою своїх соціальних функцій, а також перерозподілу доходів. Усі високого розвинені в економічному плані держави домоглися свого розвитку завдяки ефективно сформованій податковій системі.

2. Розглянуто етапи формування податкової системи України. З'ясовано, що вітчизняна податкова системи України пройшла тривалий та суперечливий період у своєму формуванні. У науковій практиці прийнято виділяти 5 етапів цього процесу, на кожному з яких був досягнутий певний результат. При цьому не було досягнуто головної мети – забезпечення ефективності та дієвості податкової системи. Сьогодні формування податкової системи шляхом її реформування продовжується орієнтуючись на найкращі здобутки розвинених країн світу.

3. Здійснено аналіз динаміки та структури податкових надходжень до Зведеного бюджету України. Встановлено, що розміри податкових надходжень щорічно зростають. Зведений бюджет України на 80 % формується з податкових надходжень. Примітним є зростання у 2019 р. податку на доходи фізичних осіб з 100 млрд. грн. до 275 млрд. грн. за останні 5 років. Податок на прибуток також стрімко виріс з 39 млрд. грн. у 2015 р. до 117 млрд. грн. на кінець 2019 р. Найбільшу питому вагу в структурі податкових надходжень займає податок на додану вартість, який складає у 2019 р. 378 млрд. грн., що становить 35,33 % від усіх податкових надходжень.

4. Проведено аналіз податкового навантаження в Україні. Визначено, що протягом останніх років податкове навантаження в Україні коливається і у 2019 р. складає 33,09 %. Його значення є одним з найнижчих серед держав ЄС. Водночас наша держава не така економічно розвинута як інші держави. Тому таке податкове навантаження для підприємців є також значним. Крім того, існує низка супутніх проблем, таких як: корупція, тиск владних структур на окремі категорії підприємців, тінізація економіки, які створюють додаткові перешкоди вітчизняній податковій системі.

5. Оцінено вплив системи оподаткування на економіку України. Встановлено, що існує чіткий зв'язок між обсягами податкових надходжень та ВВП і доходами Зведеного бюджету. Збільшення податкових надходжень сприяє зростанню інших двох важливих макроекономічних показників. Питома вага першого складає близько 80 % у Зведеному бюджеті України. Тому ефективна система оподаткування має вирішальне значення для економіки України. Потрібно працювати над її удосконаленням у відповідності до кращих європейських практик. За допомогою функції прогнозування встановлено, що на наступний рік, тобто 2020 р., податкові надходження повинні скласти 1180 млрд. грн.

6. Визначено проблеми існуючої податкової системи України та запропоновано шляхи їх вирішення. Для удосконалення податкової системи в Україні доцільно розробити превентивні та активні заходи щодо вирішення існуючих проблем. На сьогодні податкова система України є далекою від ідеалу та має значні проблеми. Головні з них полягають у високому рівні тінізації економіки, приховуванні реальних прибутків підприємств на населення, поширенні корупції, виведення доходів через офшори тощо. В Україні важливо прийняти ряд законодавчих ініціатив, які б заборонили виведення вітчизняного капіталу за кордон з метою захисту їх від оподаткування, а також спрямованих на боротьбу з корупцією. Саме в цих двох сферах знаходяться ключові проблеми податкової системи України.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Податковий кодекс України від 23.12.2010 № 2856-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Про внесення змін до ПКУ та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України в редакції від 29.05.2020 № 533-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20>
3. Аксюков С. М. Оптимізація податкової системи України на шляху до економічного розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 10. С. 74-82.
4. Андрущенко В.Л. Податкова система: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 416 с.
5. База даних Євростату. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/data/database>
6. Безкревна А.В. Перспективи розвитку податкової системи: зарубіжний досвід. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 1. С. 21-27.
7. Богатирьова Є. М. Генезис податкових реформ в Україні. *Економічний простір*. 2017. № 118. С. 126-142.
8. Бойко О.Я. Еволюція податкової системи України. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 2. С. 241-247.
9. Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2003/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/arh_vvp_kv.html
10. Гушан О. В., Громмова А.Є. Проблеми і перспективи розвитку оподаткування в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 651-653.
11. Дежавю державного бюджету-2020. URL: https://dt.ua/macrolevel/dezhavyu-derzhavnogo-byudzhetu-2020-326088_.html
12. Диха М.В., Гончаров Ю.В. Податкова система як складник забезпечення розвитку соціально-економічної системи України. *Сучасні питання економіки і права*. 2018. Вип. 1. С. 86-99.

13. Доходи зведеного бюджету. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/>
14. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/>
15. Загальнодержавні податки та збори. URL: <https://m.zir.tax.gov.ua/main/index/stavki>
16. Лаврешов А.Ю. Теоретико-методичні основи побудови податкової системи в Україні. *Менеджер*. 2015. № 1. С. 174-180.
17. Магопець О. А. Визначення сутності поняття «оподаткування» в контексті його сприйняття як соціального процесу. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2018. Вип. 33. С. 111-119.
18. Майстро С.В., Майстро Р.Г., Майстро Д.С. Результативність та напрями удосконалення державної податкової політики в умовах економічних трансформацій. *Теорія та практика державного управління*. 2018. Вип. 4. С. 112-118.
19. Пасічний М. Фіскальна результативність податкової системи України. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. № 3. С. 116-130.
20. Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/byudzhet/zvit-pro-vykonannya-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny/>
21. Податкові механізми регулювання використання біоінновацій: звіт про НДР (заключний) / Кер. М.Ю. Абрамчук. Суми: СумДУ, 2016. 79 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/53276>.
22. Радова О.В. Оподаткування в Україні: нововведення, тенденції та проблеми розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20(3). С. 11-14.
23. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2797596-riven-tinovo-ekonomiki-v-ukraini-stanovit-majze-polovinu-vid-vvp.html>.
24. Федосова В.Е. Проблеми податкової системи та податкового навантаження України. *Економіка і регіон*. 2015. № 2. С. 90-93.

25. Черба В.М., Сосенкова К.Р., Стасюк А.В. Податок на прибуток: історичний огляд. *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 32-34.
26. Юрій С. М. Податкова система України: становлення та розвиток. *Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету*. 2014. № 3. С. 286-292.
27. Ярема Я.Р. Аналіз податкового навантаження на ведення бізнесу в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 30. С. 466-471.
28. Bhowmik D. Decoupling CO2 Emissions in Nordic countries: Panel Data Analysis. *SocioEconomic Challenges*. 2019. № 3(2). P. 15-30. URL: [http://doi.org/10.21272/sec.3\(2\).15-30.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(2).15-30.2019).
29. Boiko A., Samusevych I. The role of tax competition between the countries of the world and the features of determining the main tax competitors of Ukraine among the European countries. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2017. № 1(1). P.72-79. URL: [http://doi.org/10.21272/fmir.1\(1\).72-79.2017](http://doi.org/10.21272/fmir.1(1).72-79.2017).
30. Castro Ed. F. A. O. Taiwan: Reference Of Good Practices For Latin America In Clean Industry. *SocioEconomic Challenges*. 2019. № 3(2). P. 110-125. URL: [http://doi.org/10.21272/sec.3\(2\).110-125.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(2).110-125.2019).
31. Glants V. Optimization of Bank Expenses on Marketing Communications. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2018. № 2(1). P. 37-49. DOI: 10.21272/fmir.2(1).37-49.2018.
32. Kasztelnik K. Causal-Comparative Macroeconomic Behavioral Study: International Corporate Financial Transfer Pricing in the United States. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2020. № 4(1). P. 60-75. URL: [http://doi.org/10.21272/fmir.4\(1\).60-75.2020](http://doi.org/10.21272/fmir.4(1).60-75.2020).
33. Mazloumfard H., Glantz V. The influence of tax burden on the profit of banks in conditions of monopolistic competition: economic-mathematical modeling. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2017. № 1(4). P. 28-36. DOI: 10.21272/fmir.1(4).28-36.2017.
34. Miller, A.D. Current Mining Taxation Policy Implemented by both Mongolia and Kazakhstan: The Development Comparatives between Ulaanbaatar and

- Astana. *Business Ethics and Leadership*. 2019. № 3(2). P. 39-52. URL: [http://doi.org/10.21272/bel.3\(2\).39-52.2019](http://doi.org/10.21272/bel.3(2).39-52.2019).
35. Mukherjee S. Cross Country Tax Competition and its Impact on Multinational Corporations – a Theoretical Re-examination. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2018. № 2(1). 97-104. URL: [10.21272/fmir.2\(1\).97-104.2018](http://doi.org/10.21272/fmir.2(1).97-104.2018).
 36. Nisa S., Kavya M.S. An Evaluation of Financial Management System in Gulati Institute of Finance and Taxation an Autonomous Institution, Thiruvananthapuram, Kerala. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2018. № 2(2). P. 40-57. DOI: [10.21272/fmir.2\(2\).40-57.2018](http://doi.org/10.21272/fmir.2(2).40-57.2018).
 37. Paying Taxes 2016. The World Bank Group, PwC, 2015. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/payingtaxes-2016/paying-taxes-2016.pdf>.
 38. Paying Taxes 2017. The World Bank Group, PwC, 2016. URL: <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Special-Reports/DB17-PayingTaxes.pdf>
 39. Paying Taxes 2018. The World Bank Group, PwC, 2017. URL: https://www.pwc.com/gx/en/payingtaxes/pdf/pwc_paying_taxes_2018_full_report.pdf
 40. Paying Taxes 2019. The World Bank Group, PwC, 2018. URL: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Special-Reports/PwC---Paying-Taxes-2019---Smaller-19112018.pdf>.
 41. Samusevych I., Shamaelh, A. The Relationship Between the Tax Burden and Financing Public Services: A Comparison of Ukraine and European Countries. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2017. № 1(3). P. 55-64. DOI: [10.21272/fmir.1\(3\).55-64.2017](http://doi.org/10.21272/fmir.1(3).55-64.2017).
 42. Singh S.N. Impact of Value Added Tax on Business Enterprises: A Case of Mettu Town. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2019. № 3(4). P. 62-73. URL: [http://doi.org/10.21272/fmir.3\(4\).62-73.2019](http://doi.org/10.21272/fmir.3(4).62-73.2019).

ДОДАТОК А

Розрахунок впливу податкових надходжень на обсяг Зведеного бюджету України

Таблиця А. 1 – Розрахунок впливу податкових надходжень на обсяг Зведеного бюджету України та прогнозування їх значень. за допомогою побудови економіко-математичної моделі.

№ п/п	Доходи зведеного бюджету, млн. грн., Y	Податкові надходження, млн. грн., X	Y*X	X ²	Y _p	(Y-Y _p) ²	(Y-Y _c) ²	(X-X _c) ²	D _y	Y _{min}	Y _{max}	K _{kor}	K _{el}
1	652	507	330564	257049,0	639,25	162,57	110623	90721,44	38,96	600,29	678,21	100179,12	0,91
2	782	650	508300	422500,0	803,21	449,90	41047	25027,24	27,81	775,40	831,03	32051,32	0,93
3	1016	828	841248	685584,0	1007,30	75,65	986	392,04	22,24	985,06	1029,54	621,72	0,94
4	1184	986	1167424	972196,0	1188,46	19,91	39760	31612,84	29,13	1159,34	1217,59	35453,32	0,95
5	1289	1070	1379230	1144900,0	1284,78	17,85	92659	68539,24	35,59	1249,19	1320,37	79691,92	0,95
Прогноз		1180		1392400,0	1410,90	1990636,37	969437	138235,24	45,35	1365,55	1456,25	366074,28	0,96
Сума	4923	4041	4226766	3482229,0	4923	725,880898	285075	216292,8	153,73	4769,27	5076,73	247997,4	4,685898
n=	5	X _c =	808,2										
a=	1,15	Y _c =	984,6	R=	0,9987	t(0,05;5)=	3,18	F _{роз} =	1175,19				
b=	57,93254422	S=	15,56	K _{kor} =	0,9987			F _{кр} =	10,13				